

Taistelu Haapalan kankaasta ja Pusankylästä syyskuussa 1941

Jatkosodan aika oli 1941 karjalaisten toivon aikaa. Suomalaiset sotilaat valloittivat pala palalta ryöstäjiltä takaisin meidän kotiseutujamme.

Kuten aina sodassa, silloin käytiin suurempia ja pienempiä taisteluita. Kerron tässä eräästä pinemmästä, mikä ei koskaan päässyt uutisiin eikä lehtiotsikkoihin, mutta joka vapautti meille niin rakkaan kotikylämme vihollisen vallasta.

Syyskuussa omat joukot olivat vallanneet Uudenkirkon kirkonkylän kovilla taisteluilla, jotka pääsivät senaikaisiin uutisiin. Suomalaispääjoukot etenivät kohti itää Suomenlahden rantatietä Koiviston kautta ja Viipuri-Leninkrad tietä Uudenkirkon kautta. Näiden teiden väliin jäi suuria alueita, joita puhdistivat (haravoivat) ns. puhdistusjoukot. Tälle alueelle jäivät Pusankylä ja naapurimme Haapalankylä Riesjärven rannalla kahtapuolta ns. Mesterjärven tietä. Haapalan kankaaksi sanottuun metsäalueeseen vihollinen oli majoittanut ehkä komppanian vahvuisen joko huolto- tai reserviosaston. Ainoat rakennelmat alueella olivat havuista rakennettuja paremminkin ilmanäkösuoja kuin pitempiaikaiseen majoitukseen tarkoitettuja. Kerron tässä tätä vihollisjoukkion ja suomalaisen puhdistuosaston taistelusta mainitulla kankaalla ja kylässämme seuraavana keväänä paljastuneiden taistelun jälkien perusteella ja oman mielikuvituksen täydentämänä.

Suomalainen puhdistusosasto, jonka vahvuus on minulle tuntematon, aloitti alueen haravoinnin Mesterjärven tien varsilta Riivilinnan risteyksestä kääntyen etelään. Vihollisen vähäiset etuvartiot perääntyivät vilkkaasti Kirstinälän ja Haapalan kylien läpi, yhtyen Haapalan kankaalla oleviin joukkoihinsa. Siinä Suomalaisosasto joutui koville maaston vuoksi. Vihollinen oli majoittunut matalahkon mäen päälle, joskaan heidän lapionsa eivät olleet rakentaneet minkäänlaisia ampuma tai suoja hautoja, joten taistelu alkoi maaston epätasaisuuksiin molemmin puolin turvautuen.

Seuraavana keväänä löytämiemme hylsy- ja muun materiaalin määrästä päätellen yhteenotto oli kova, mutta tuskin pitkä. Epäilen neuvostojoukkojen kuulleen taistelun kumun sekä etelästä rantatieltä, että puhjoisesta Viipurintieltä päin. Tällöin vihollispäälliköiden on täytynyt tajuta, että jos suomalaiset pääsevät Vammelsuussa yhtymään, niin he jäävät mottiin. Näin heidän ainoaksi perääntymistiekseen jäi pahainen kylä ja metsätie Pusan kylän läpi, toivoen voivansa yhtyä omiin joukkoihinsa Inontielle Rasvatunkankaalla.

Heidän perääntymistään vaikeuttivat herhiläisinä seuraavien Suomalaisten lisäksi mukana kuljetettavat haavoittuneet, joista osa oli kannettavia. Viholliset laskeutuivat Miilahonmäen rinnettä Pusan Valfridin ja Markkolaisten talojen ohitse Saharinojan notkoon, josta alkoi kiipeäminen Pusan mäelle. Haavoittuneiden kantajien urakka alkoi olla ylivoimainen. Avoin kylärinne oli perääntyville vielä vaikeampi kuin takaa ajaville suomalaisille. Viholliset ohittivat kylän reunalla Viikasen ja Määttäsen Hermannin talon ja tulivat aholle jota reunustivat Sinkkolaisten Petrasten ja Rokan Kallen talot. Viimeisen kivenheiton matka mäelle Meidän Mäkelä kotimme kohdalla kantajat varmaan purnasivat urakkaansa. Mäkelän riihi sijaitsi muutama kymmen metrin talosta eteenpäin. Sen katoksen alle oli jätetty ensimmäinen haavoittunut. Kaiketi hän oli yrittänyt seurata omiaan, mutta kuolema kohtasi hänen päästyään muutaman metrin tielle. Siitä Suomalaiset olivat siirtäneet hänet pois pienen pensaikon taakse.

Vihollisten vaellus jatkui sedän, Ville Pusan ja Anttalaisten talon ohi metsän suojaan, pakoon suoralta tulituksesta. Vielä itse kulkevat haavoittuneet alkoivat kuitenkin jäädä pahasti jälkeen. Ilmeisesti kaksi huonoimmassa kunnossa ollutta olivat eksyneet pois oikealta tieltä. He tulivat käännettyään Simoahon jälkeen oikealle kylän niityille ja jäivät Eino-enon latoon hoitelemaan itseään. Kuolivatko he

haavoihinsa vai löysivätkö takaa ajavat suomalaiset heidät, mutta ladon vierustalle oli heidän sotansa päättynyt Vähentynyt joukko jatkoi matkaansa kohti Inon tietä, mutta vielä ennen sitä yksi haavoittunut taistelija oli poikennut joukosta tien vasemmalle puolelle ja kuollut parinsadan metrin päähän tiestä. Syyskuun lopussa Pusan kylä oli kuitenkin vapaa. En tiedä kuinka suuria tappiota omat joukkomme kärsivät. Päivän selvää on etteivätkö nekin olleet raskaat.

Perheemme muutti takaisin kotiseudulle saapuen Mustanmäen asemalle tasan uudenvuoden keskiyöllä 41-42. Kymmenen kilometrin matka Päätilään kovassa pakkasessa oli koettelemus meillekin ja varsinkin karjalle. Alle kolmenkymmenen kilometrin päässä olevan rintaman melkein naapuruudessa sotatoimialueella asuminen oli oma lukunsa. Hyvin nopeasti kuitenkin totuttiin varsinkin talviöinä näkyviin sodan aiheuttamiin tykistön tulituksen ääniin ja leimahduksiin.

Kevät tuli kuitenkin ja turvallisuutta lisäsi koko talven kylän läpi hiihtänyt omien solttujen partio, joka piti päivittäin lepo ja ruokahetken tuvasamme. Partioon liittyi eräs hupaisakin tapaus kevättalven päivänä. Puolilta päivin partion tulon aikoihin alkoi kylän laidalta Ville-sedän pelloilta kuulua kovaa ammuntaa. Konepistooli papatti ja neljä kivääriä antoivat tulta senkuin kerkisivät. Sitten tulitus loppui yks kaks ja pian partio hiihti Mäkelän pihaan. Isä oli jo ulkona katsomassa ja kysymässä mikä sota niin lähelle oli tullut? Partiota vetänyt alikersantti sanoi vähän nolona, "sattui vaan jänis niin sopivalle hollille". No saittaks työ sen, kysyi isä tietysti? "Eihä näillä torrakoilla osu ku laro seinää", Sanoi jostakin muualta suomesta kotoisin oleva ryhmänjohtaja.

Keväällä alkoi paljastua ohi kulkeneen sodan raadollinen puolikin. Ensin löytyi lumien sulaessa riihemme luota se yksi neuvostotaistelija ja vähän, myöhemmin niityltä ne kaksi. Ihmetystä herätti kuka oli riipustanut heidän kivääriänsä ladon vierellä kasvavaan leppään, josta isommat pojat ne ottivat omaan asevarastoonsa. Viimeinen vainaja metsätien läheltä taisi löytyä vasta syksyllä marjastajien löytämänä. IS pojat kävivät hautaamassa heidän jäännöksensä. Heidän hautansa ovat tällä hetkelläkin niillä sijoillaan. Sikäli sota oli kovettanut meidät alle kymmenvuotiaat pojatkin ettemme tunteneet mitään kammoa lahoamistilassa olevien viholisruumiiden suhteen.

Myöhemmin keväällä alkoi meidän pikkupoikien varsinainen taistelupaikkojen haravointi. Haapalan kankaalta löytyi suuria määriä panoksia ja käsikranaatteja, tyhjä hylsytkin kelpasivat kokoelmiimme. Kirkonkylän taisteluiden kovuudesta sain oman todisteeni kesällä 42. Olimme isän kanssa kirkolla hänen asioillaan. Jäin kirkon mäkeen istuskelemaan tien Kirkkojärven puoleiseen ojanreunaan. Silmiini sattui ojan hiekkaisessa reunassa kiväärin luoteja. Aloin keräilemään niitä, niin paljastui, että koko ojan reuna oli enemmän luoteja kuin hiekkaa.

Vihollisen konekiväärin olivat olleet suomalaisia vastassa tosimelellä. Keräsin taskut täyteen luoteja. Tullessaan isä kuitenkin huomasi taskujen pullotuksen ja kysyi, "Mitä siu taskuissais on, Jouduin heittämään ison määrän lyijyä pois.

Kartta alueesta:

